

MIRANT

aprenem

GUIA DIDÀCTICA

VOCABULARI
PER A
NOUINGUTS

© D'AQUESTA EDICIÓ: CODERI, Col·lectiu d'Ensenyants de la Ribera

Treball realitzat pel grup «El calaix de les paraules»
del Col·lectiu d'Ensenyants de la Ribera

S'autoritza la reproducció total o parcial d'aquesta obra
sempre que se cite la procedència.

© AUTORS:

Pere Calpe i Barberà
Josep Lluís Cases i Alba
Carme Cebrià i Blasco
Magdalena Cebrià i Blasco
Carme Congost i Camacho
Mª Salud Esplugues i Cortell
Josepa López i Polo
Maria López i Aucejo
Imma Masià i Maravilla
Mª Guadalupe Palau i Monteagudo
Mª Francesca Talens i Claver
Josep Ramon Torres i Baldoví

IMPRESSIÓ: ctme

ISBN: 84-609-6717-4

DIPÒSIT LEGAL: V-3756-2005

JUSTIFICACIÓ

El grup de Renovació Pedagògica, el Calaix de les Paraules, del CODERI constatarem al llarg del nostre treball a les aules, la problemàtica de l'alumnat nou vingut quan entra en contacte amb la nova llengua. És per això que ens trobarem en la necessitat d'elaborar materials específics que ens ajudaren en la nostra tasca diària.

Hem volgut plasmar, en un primer moment, les diferents paraules i imatges treballades des de centres d'interès: escola, cos, roba, aliments i sentiments que ens són necessàries per tal d'establir comunicació amb l'alumnat.

Entenem que la llengua d'acollida ha de ser el valencià. És per això que serà el valencià el nexa d'unió i la llengua vehicular en el procés d'ensenyament-aprenentatge. Tanmateix es produeix un procés de retro-alimentació (feed-back) tant pel que fa a vocabularis de les diferents llengües, com a costums i cultures de llurs països d'origen.

Aquest treball ens ha permès aprofundir en la canviant realitat quotidiana de l'escola pública del segle XXI, els nous reptes educatius, les diferents vessants del que suposa la multiculturalitat i la interculturalitat, així com, la nostra implicació educativa en tots aquests processos vivencials.

Fruit d'aquestes inquietuds és el treball que us presentem, que sabem que no és suficient per resoldre la problemàtica, però és el nostre. Fruit d'una àmplia reflexió i d'aportacions dels membres del grup que treballem en centres d'ensenyament en valencià i en els diferents nivells educatius: des d'infantil a secundària.

Vos presentem també una sèrie de propostes didàctiques que podeu fer servir, obertes a modificacions i suggeriments que agrairiem ens féreu arribar.

Sigueu benvingudes i benvinguts.

Guia didàctica

Abans d'iniciar aquesta guia didàctica hem aclarir alguns aspectes relacionats amb l'aprenentatge de la llengua per part dels alumnes nouvinguts:

No són alumnes que estan aprenent la llengua pròpia:

La qual cosa significa que tenen ja assolides unes competències lingüístiques, més o menys profundes, en una altra llengua mare. Així doncs l'edat de l'alumnat, la seua llengua d'origen, les habilitats lingüístiques que domina, el seu nivell de parla condicionarà l'aprenentatge que va a iniciar. Ens sembla fonamental que tinguem en compte tots aquests factors que en certa mesura mediatitzaran el treball que anem a realitzar.

Aquest alumnat no va a aprendre una llengua estrangera sinó una llengua en la qual està immers i que els és desconeguda:

Caldrà doncs pensar més en mecanismes d'aprenentatge d'immersió lingüística que en estratègies d'aprenentatge d'una llengua estrangera a l'ús. Les necessitats també seran diferents. En l'aprenentatge de la llengua estrangera la sistematització, la planificació i la seqüenciació de continguts pot estar perfectament dirigida pel professor i respondre a blocs temàtics més o menys tancats al no estar condicionats per les necessitats immediates de comunicació. En el cas dels alumnes nouvinguts, ens trobem en una situació força diferent donat que han d'utilitzar diàriament la llengua per respondre a necessitats vivencials que han de resoldre en les seues relacions diàries amb la comunitat que els envolta. Un material tancat, una seqüenciació estricta de continguts on les necessitats diàries de l'alumnat no van a ser resoltes fins al tema *x* frustraran les expectatives de l'alumnat i retardaran el procés d'aprenentatge.

L'alumnat que tenim al davant no té més deficiències, en principi, que les derivades del seu desconeixement de la llengua del lloc on han d'integrar-se.

No podem considerar-lo com un alumnat de NEE a l'ús, donat que les seues dificultats estan derivades, sobre tot, de les diferències lingüístiques que resulten de les interferències entre la seua llengua d'origen i el valencià, en el nostre cas. És fonamental conèixer la llengua d'origen perquè l'aprenentatge de certs aspectes lingüístics (fonètica, alfabet, estructura lingüística, etc.) no serà el mateix dependent de la llengua d'origen de l'alumnat.

Pel que fa concretament al material que us presentem cal aclarir que:

1. Les propostes que anem a fer són orientatives i en cap moment responen a una metodologia concreta conscients com som que els estils d'aprenentatge són molt diversos i que ens ha de guiar l'eficàcia adaptada a les característiques dels alumnes que tenim al davant.
2. Les propostes estan ordenades en funció de les habilitats a aconseguir i en cap cas tenen cap tipus d'ordenació ni cronològica ni seqüencial. No existeix cap raó per que es desenvolupen en l'ordre que us donem ni tampoc que es treballen prioritzant unes habilitats sobre les altres.

3. D'acord amb el que diem al punt dos, a l'hora de destriar les activitats que proposem cal que tinguem en compte les necessitats individuals de cada alumne i cap altre criteri.
4. Moltes de les activitats hauran de estar treballades en xicotets grups de 3 o 4 alumnes. Per la qual cosa recomanem que aquests grups es facen, en la mesura de les possibilitats del centre, a partir d'alumnes amb dificultats semblants (llengua d'origen, edats, etc.) però que al mateix temps siguem prou heterogenis per permetre una interacció obligada.
5. Moltes vegades aquest material és més un pretext. Estem segurs que la millor manera de formar a l'alumnat nou vingut en català és la conversa i la utilització de les cartes fotogràfiques com a desencadenant serà molt important.

Utilització del material

Fase uno: L'alumne nouvingut desconeix el català i no tenim cap llengua intermediària (per exemple el castellà en el cas dels alumnes sud-americans)

Ja hem comentat que aquest material és un pretext, i en aquesta fase l'utilitzarem com a crossa. Sobre aquestes crosses idiomàtiques anem a recolzar-nos per permetre la conversa. Insistim en que no ens trobem davant d'una situació d'aprenentatge de la llengua estrangera a l'ús, o al menys les necessitats són força diferents. Plantegar l'aprenentatge del català per part d'alumnes nouvinguts a l'aula de la mateixa manera que ho faríem amb l'anglès, el francès o qualsevol altra llengua estrangera és almenys discutible. El nostre principal objectiu és donar a aquests alumnes la possibilitat d'engegar una conversa que almenys permeta la comunicació entre l'ensenyant i l'alumne o l'alumna.

L'aprenentatge sense comunicació és impossible i necessitem entre l'emissor i el receptor un referent que permeta crear el nexa entre els dos significants expressats en llengües diferents però amb un significat comú. Potser que alguns dels objectes presentats a les fotografies no tinguem referents en l'entorn de l'alumnat nouvingut (alguns aliments, peces de roba, etc.) i el nostre vocabulari visual l'introduirà en un espai verbal al qual haurà d'adaptar-se si vol compartir les converses que existiran en el seu entorn.

Així doncs en aquesta primera fase hem d'utilitzar el material de la manera més assistemàtica possible com a recolzament de les converses que anem a iniciar. No pretenem que aprenga ni memoritze cap paraula sinó simplement superar els entrebancs que anem a trobar. Les fotografies repartides sobre la taula, la possibilitat de la seua utilització per part tant de l'alumnat com del professor, la complicitat entre alumnat i ensenyant que permet el compartir un significat, ha de guiar el nostre treball. En aquesta primera fase no pretenem tant tenir una conversa fluida ni assolir un aprenentatge sistematitzat de la llengua, sinó més aviat treballar l'afectivitat necessària per a que l'ensenyament aprenentatge siga possible.

Aquesta fase no acaba en quan l'alumnat comença a tenir una certa capacitat comunicativa sinó que ha de continuar durant tot el temps que estíem necessari. Els obstacles comunicatius han de ser superats amb la major facilitat i ens cal posar tots el medis al nostre abast per a aconseguir la comunicació. Segons el seu estil d'aprenentatge el sistema que utilitzarà cada alumne o alumna per aconseguir assolir la nova llengua serà diferent. Segons el grau de dependència de l'alumnat, segons si és més o menys concret, segons si té tendència a preferir els estímuls visuals, quinestètics o auditius, etc., va a necessitar més o menys temps les croses per poder comunicar-se. Negar-los el recurs pot provocar un bloqueig que en res ens beneficiaria a l'hora de donar continuïtat a la nostra relació.

Les altres parts de l'oració (determinants, deíctics, verbs, adjectius, etc.) aniran a poc a poc omplint els espais buits entre els substantius que proposem. Però hem de ser conscients que aquests mots són més difícils d'aprendre per un estranger essencialment perquè la seua flexió no és evident. Si sols necessitem un conjunt de substantius per poder expressar-nos, ens seria molt fàcil parlar en una llengua estrangera i un bon diccionari bilingüe ens serviria per poder fer-nos comprendre. Però l'articulació lingüística en oracions sintàcticament correctes és un aprenentatge a molt llarg termini del qual descobrim els mecanismes essencials en els primers anys de la nostra vida i que anem millorant al llarg del temps. Però la correcció sintàctica no entrebanca de manera directa la comunicació sinó que la fa més fluida. Així doncs en un primer temps els substantius recolzats amb tots els altres factors contextuals que acompanyen el discurs van a permetre que s'establisca el primer nivell de conversa. Els altres elements s'introduiran primer de manera natural per contacte. Articles i algunes preposicions seran ràpidament utilitzats per l'alumnat nouvingut i algunes formes més usuals de la flexió verbal. En aquesta primera fase no ens ha de preocupar aquest fet donat que el nostre objectiu és establir vincles afectius.

Fase dos: Iniciem la correcció

En aquest segon nivell no hem de pretendre aconseguir-ho tot al mateix temps. També hem de ser conscients que fora de les nostres classes, l'alumnat està immers en un univers catalanoparlant en el qual estan rebent contínuament inputs lingüístics que són part important del seu aprenentatge de la llengua.

La tria del vocabulari que anem a utilitzar en aquesta fase on predominarà el llenguatge oral, estarà determinat per les necessitats de l'alumnat i aprofitarem aquesta circumstància per introduir altre vocabulari a partir de criteris com camps semàntics, enllaços lògics, etc. (Si hi ha menjador escolar la introducció de vocabulari sobre l'alimentació no ens serà gaire difícil. Si l'alumne o l'alumna ens vol parlar d'un incident que ha tingut al patí i que s'ha fet mal a la cama o a qualsevol altra part del cos aprofitarem la ocasió per introduir les parts del cos. Si ens ha arribat vestit de certa manera aprofitarem per parlar de la roba, etc.) En certa mesura aquesta segona fase serà una continuïtat de l'anterior on, estant aconseguida ja la comunicació més o menys fluida sistematitzarem els continguts per poder-los ampliar.

En aquesta fase es pot introduir el llenguatge escrit a condició que l'edat i els coneixements previs de l'alumnat ho permeta. El coneixement previ de la llengua escrita en caràcters llatins haurà de ser condició primera. En cas de que no siga així

caldrà iniciar l'ensenyament de la lectoescriptura de forma específica. No ha de ser obligatòriament independent però haurà de tenir un tractament específic i recórrer, si cal, a exercicis dirigits a assolir el domini de l'alfabet llatí i dels traços que el caracteritzen. Amb aquesta finalitat les paraules del nostre vocabulari apareixen en lletres capitals i cursiva per permetre la còpia.

Fase tres: Millorem la llengua

A partir d'aquesta tercera fase considerem que l'alumnat ja té un domini suficient del vocabulari que proposem i l'utilitzarem com a pretext. Els mots que us proposem aniran combinant-se amb altres parts de l'oració que ens permetran treballar la correcció sintàctica, la flexió verbal, la flexió dels substantius segons el gènere i el nombre, etc. L'ampliació del vocabulari a través d'altres textos, l'ampliació del coneixement lingüístic amb la introducció d'exercicis que podem trobar en qualsevol manual a l'ús, la utilització de tota la panacea d'activitats de l'àrea de llengua haurà d'anar incrementant la dificultat de manera que el més aviat possible l'alumne es pugui incorporar a l'aula normal i la utilització d'aquest material sols ens servirà com a recurs en possibles classes de reforç dissenyades en funció de les necessitats puntuals que es vagin detectant en l'alumnat.

Per acabar aquesta introducció farem una sèrie de recomanacions que poden enriquir el nostre treball:

- En cap moment les fases han de seguir un calendari tancat sinó que s'aniran distribuint a partir de les necessitats de l'alumnat i seran més o menys llargues depenent de l'alumnat i no d'altres factors.
- És important que no ens limitem a una tipologia d'exercicis. Fins i tot, donat que aquest material és per a una atenció individualitzada o en grups reduïts és important que detectem aquells tipus d'exercicis en els quals l'alumne o l'alumna tinga més èxit per repetir-lo i reforçar el coneixement lingüístic. No oblidem que el nostre objectiu principal és que l'alumne adquireisca fluïdesa i que adquireisca estratègies per resoldre els seus dubtes.
- Seria molt útil que preparem registres d'aquelles paraules, idiomatismes, expressions, etc. que es van introduint a l'aula que l'alumnat podrà reutilitzar quan tinga dubtes. Són molt útils en aquest sentit els panells on arpleguem aquests elements lingüístics i que poden estar exposats contínuament a l'aula. Si no disposem d'aula permanent podem utilitzar una llibreta específica (les llibretes repertori són molt útils en aquest sentit).
- No oblidem que la nostra tasca ha d'anar sempre encaminada a la recuperació de la dignitat lingüística de la nostra llengua per la qual cosa és important que a l'hora de triar textos, cançons i altres, tinguem en compte que la llengua és transportadora de cultura i que hem d'aprofitar el nostre treball per introduir aspectes culturals que facen que l'alumnat novingut adquireisca no sols una llengua sinó també la cultura que li dona suport.

Possibles activitats a realitzar amb el material

Tot seguit us oferim una mostra de les possibles activitats sense pretendre ser exhaustius i estant segurs que la vostra creativitat, que ha de ser una de les qualitats naturals de l'ensenyant, us ens suggerirà moltes altres.

Proposta d'activitats orals

Abans d'iniciar qualsevol activitat relacionades amb les cartes de vocabulari caldrà presentar-les i fer exercicis de repetició per que l'alumnat tinga clar la pronuncia de cadascuna, a partir d'ací podem començar les activitats específiques relacionades amb les destreses.

Segmentació de la cadena acústica:

- Combinar la paraula amb altres elements lingüístics cada vegada més complexos per que l'alumne discrimine la seua posició dins de la frase pronunciada:
 - Ex: Peix
El peix
Un peix
Vull peix
Peix blau
Peix gran
El peix gros
Els peix neda
Menge peix
- Fer el mateix que l'anterior introduint el plural i discriminant en les frases les dues formes.
 - Ex: El peix
Els peixos
Un peix, peixos
Vull peixos
Agafe peixos
Etc.
- Combinar en una frase les dues formes
 - Ex: El peix i els peixos
El peix gran i els peixos menuts
Etc.

És important la introducció en aquestos exercicis la introducció dels diferents deíctics sobre tot els articles i la conjunció i.

- Embarbussaments on ha de retrobar la o les paraules que estem treballant.
- Diem l'embarbussament i l'han de reconèixer, han de trobar el sintagma en el qual està la paraula, han de destriar dins del sintagma i la paraula demanada i les que no ho són. Etc.¹

1. Al final del treball us suggerim diverses propostes d'embarbussaments, així com una bibliografia i unes adreces d'internet on poder ampliar la proposta.

- Repetir la frase fent una pausa entre les diferents paraules (començarem per sintagmes curts i anirem afegint la dificultat a mesura que amplia el seu vocabulari)
- Hipèrbaton: canviar l'ordre de les paraules dins del sintagma fins i tot creant sintagmes sense sentit:
 - Ex: El peix gran –Gran el peix – peix el gran
Menge el peix blau – Menge blau el peix – Blau menge el peix
- Dictat acumulatiu: Agafar una frase i anar dictant-la afegint a cada vegada una paraula més:
 - Ex: partint de la frase “*Agafe peix de la mar*” dicte:
Agafe
Agafe el
Agafe el peix
Agafe el peix de
Agafe el peix de la
Agafe el peix de la mar

Totes aquestes activitats aniran acumulant dificultat a mesura que l'alumnat vaja adquirint més llenguatge. A més, a mesura que adquirisca més coneixements se li demanarà a l'alumnat que interactue a cada vegada més.

Per poder realitzar aquest tipus d'exercicis us proposem al final del document un apèndix amb verbs i adjectius que podeu utilitzar.

Discriminació de diverses oposicions fonològiques catalanes

Cal advertir que el treball sobre fonètica estarà condicionat pels coneixements lingüístics previs de l'alumnat. Així, per exemple, no es treballaran els mateixos fonemes amb un alumnat xinès que amb el rumà o l'àrab.

Aquells fonemes que pensem que s'haurien d'assolir del Català de forma peremptòria són: vocals tancades i obertes, g/tg/j/tj, ll/i, s/z/ç/ss,

Moltes de les activitats citades a l'apartat anterior serveixen, cal sols tenir en compte d'una banda l'objectiu que pretenem i les paraules que anem a utilitzar en funció de la seua sonoritat.

És convenient que a l'hora de treballar un só concret ho fem per oposicions de parelles significatives (s/ss o è /é, etc.). Li serà més fàcil a l'alumnat percebre les diferències si es fa així.

Cal a més insistir en que la repetició sistemàtica dels sons és una ferramenta tal vegada molt clàssica però absolutament necessària. Ara bé aquesta repetició no ha de fer-se a la força de forma avorrida ni tampoc allargar-se més del necessari per que l'alumnat tinga clar el só. Tot i això a l'hora de demanar la reproducció caldrà que el professorat veja si l'alumnat està en disposició de fer-ho (per a un alumnat auditiu intern la reproducció no es farà fins que de forma interna haja assolit la seua articulació mentre que aquells o aquelles que siguen auditius externs repetiran el só des del principi amb tots els errors).

- ✓ Resposta a uns estímuls: donades una parella fonètica demanar que realitzen una acció concreta si senten un o l'altre fonema:

- Ex: donada la parella s/ss cal que l'alumnat s'aixequi quan es diu el fonema /z/ i seure's quan sent el fonema /s/. Anem dient successivament les paraules: casa, tassa, camisa, etc.
- ✓ El mateix però ha de tenir una resposta escrita: pintar un color concret, fer un signe convencional.
- ✓ El mateix amb cartrons on es representa d'una banda el fonema /z/ i d'altra el fonema /s/.
- ✓ Embarbussaments que es repetiran de forma cantada, donant una entonació diferent, variant-ne el volum, etc.
- ✓ Cançons: la cançó de les vocals de Lluís el Sifoner pot donar molt de joc. (*Altres materials*)
- ✓ Donades les cartes fotografies destriar-les en funció dels sons (totes les que tenen el so /z/ en un munt i les que tenen el /s/ en l'altre).
- ✓ Fer parelles de fotografies de paraules que tinguen el mateix fonema.

Recordar paraules

- ✓ **Recordant paraules:** Distribuïm sobre la taula fins a 7 imatges diferents. L'alumnat ha de recordar les paraules que li hem mostrat quan les guardem.
- ✓ **Dictat d'imatges:** Li donem un munt amb totes les paraules triades a l'alumne o alumna i les ha d'ordenar segons les anem dient.
- ✓ **Joc del Simó:** Diem una paraula, l'alumne/a la repeteix. Repetim la primera i n'afegim una altra i l'alumnat ha de fer el mateix, així successivament fins que algú no recorde o s'enganye. Si hi ha més d'un alumne o alumna, pot anar iniciant el joc cada vegada un.
- ✓ **Batalla Naval:** Es dona a una parella d'alumnes els cartrons semblants al del document². Un alumne diu una referència (A4 per exemple) i l'altre a de dir la paraula correcta. Si l'encerta marca un punt. Es pot fer a deu tirades i guanya el que més n'ha encertat o fins que guanye el jugador que primer n'encerte deu, etc.
- ✓ **L'ama de la carabassera** on cadascun dels o de les alumnes escull com a nom el de una paraula de vocabulari treballat durant la sessió. A partir d'ací iniciem un joc semblant al de l'ama de la carabassera variant-ne el diàleg de la forma següent: "L'ama de la carabassera té una cama". Aquell o aquella que ha triat el nom de cama haurà de dir "Com una cama". L'ama respon " Què quina ...(part del cos, aliment, roba, etc.)?" i l'interlocutor respon " que siga una... (afeg la paraula que vullga)" i així successivament. Per jugar aquest joc els i les alumnes poden portar al davant la fotografia de la paraula o la paraula escrita.³
- ✓ **Bingo:** Es reparteixen uns cartons amb el dibuix o les fotografies dels substantius d'un camp semàntic donat o agrupats en funció de l'objectiu pretés.⁴L'alumnat ha de triar tres o quatre caselles que tapanà. A partir d'ací juguem al bingo. Potser el professor qui cante les paraules o un alumne o alumna a partir dels dibuixos o de les paraules que traurà d'un pot o de qualsevol altre lloc on no pugui mirar-les.

2. Veure al final de la guia.

3. Aquest joc es evidentment ideal per treballar els números jugant a l'ama de la carabassera de la forma habitual.

4. Al final del document us oferim unes propostes de cartrons.

- ✓ **Laberint de paraules:** a partir de plantilles com les que us proposem⁵. L'alumnat haurà de resseguir el camí que li anem proposant fins arribar a una de les lletres. Podem afegir-li dificultat a l'exercici incloent la paraula en una frase, una expressió. Ensenyant la paraula escrita en lloc de llegir-la. També pot ser el director del joc un alumne o alumna.
- ✓ **Memory:** Col·locar boca baix parelles de fotografies de les paraules que triarem en funció d'un criteri. Si trobem la parella se la quedaran sols si en saben dir el nom si no les tornarem a col·locar de forma diferent.
- ✓ **Joc de les famílies:** Fem una baralla amb còpies de les fotografies. Juguem de la manera següent: l'alumne/a que està de mà, demana una carta d'una família que té incompleta per exemple: "Li demane a... de la família dels aliments, la tomaca" si la persona a qui li ha demanat la carta concreta la té li l'ha donar i pot seguir demanant, si no la té, passa el seu torn al següent. Quan un jugador té totes les cartes d'una família la guarda i marca un punt. Guanya l'alumne/a que té més famílies al final de la partida.

Proposta d'activitats escrites

Deixarem de banda totes aquelles activitats clàssiques de lectura lletrejada i reconstrucció de paraules amb cartrons, abecedaris mòbils etc., de les quals teniu abundant bibliografia en les guies didàctiques dels llibres de primer cicle de primària. Aleshores ens centrarem més aviat en activitats lúdiques que podeu realitzar amb les paraules.

- ✓ **Acròstics:** donada una paraula n'han de forma diferents amb cadascuna de les seues lletres:

- Exemples:

				S	A	B	A	T	I	L	L	A
		A	N	O	R	A	C					
	J	A	Q	U	E	T	A					
C	A	L	C	E	T	I						

D	I	T										
E	S	Q	U	E	N	A						
N	A	S										
T	R	I	S	T	E	S	A					

- ✓ **Reordenar paraules:** donar paraules desordenades que han d'ordenar. Aquest exercici es pot fer en un primer moment amb abecedaris mòbils:

- Exemples:

- AALDF
- CLCTAEI
- CARONA

- ✓ **La Paraula més llarga:** Distribuïm fitxes amb les lletres (podem utilitzar fitxes de Scrabble o de qualsevol altre joc amb lletres o abecedaris mòbils). Els o les alumnes hauran de trobar quina és la paraula més llarga que poden construir amb elles. També

5. Veure al final del document.

es pot fer un joc semblant però en lloc de trobar la paraula més llarga trobar el màxim de paraules possible. Una altra variant pot estar induïda pel mestre o la mestra distribuint el nombre exacte de lletres per fer unes paraules determinades (pot donar el cas que la solució trobada siga diferent de la que havia pensat el mestre o la mestra). Per facilitar el joc en un primer lloc l'alumne utilitzarà les fitxes amb les paraules escrites que es troben a la carpeta. Amb el mateix material es poden fer els jocs descrits més amunt.

- ✓ **Trobar la mateixa lletra o el mateix só:** Donem les fitxes amb els dibuixos i els alumnes amb de trobar aquelles que tenen un só o una lletra concreta. Si en un primer moment ho utilitzarem per discriminar els sons en general després passarem a treballar parelles fonètiques (mà, pa) o més endavant grups fonètics més pròxims (Pera, Pelar) o discriminacions de les diferents grafies d'un só (Calcetí, braç, camisa) etc.
- ✓ **Fem Paraules:** Donem una graella on a cada vegada afegim una casella i l'alumnat les ha d'omplir amb paraules que tinguen el nombre de lletres. Podem graduar la dificultat començant per una graella on sols importe el nombre de lletres per a posteriorment donar criteris restrictius com que tinguen tots una lletra concreta o que comencen per una lletra concreta o que pertanyen a una família concreta, etc. Podem també donar la definició de cadascuna de les línies o el fotograma.

- Exemple de graella:

M	A					
C	A	P				
C	A	M	A			
R	A	B	I	A		
C	O	L	Z	E	S	
L	L	E	N	G	U	A

- ✓ **Trobar la lletra la síl·laba:** Donades una sèrie de paraules incompletes completar-les totes amb la mateixa lletra o síl·laba

- Exemple:

P I J A _ _
 _ _
 S A _ _ R R E T A
 E S T I _ _
 C A _ _

- ✓ **Combinació de síl·labes:** Donem uns cartrons amb diferents síl·labes i les han de combinar per a formar paraules. Podem enriquir el joc donat també cartrons amb les lletres soltes per tal de completar paraules més complexes (Per exemple donada la síl·laba CA podem formar amb la MA la paraula CAMA però si tenen la P solta també poden formar la paraula CAP).
- ✓ **Buscar la paraula oculta:** donat un acròstic on manca una lletra, l'alumnat a completar les paraules per obtenir una paraula. Podem afegir-li dificultat a l'exercici no

donant les paraules sinó els pictogrames o les definicions més endavant. També podem donar la graella buida i les paraules soltes i que les ompliguem en funció del nombre de lletres.

○ Exemple

			D	—	N	T	
	P	A	—	T	A		
	V	A	—	U	E	R	
	P	E	—				
			P	—	I	X	
T	A	R	O	—	J	A	
	P	O	M	—			

- ✓ **Sèries:** Donar una sèrie de paraules i han de trobar aquella que no pertoca. A l'hora de triar les paraules que han de formar la sèrie podem buscar diferents criteris (ortogràfics, semàntics, fonètics, etc.).
- ✓ **Fer frases:** Donem quatre cistelles una amb targes blaves amb adjectius, una altra amb targes grogues amb articles, una tercera amb targes roges amb verbs (en infinitiu o en qualsevol persona que ens interesse treballar) i una darrera amb targes verdes amb substantius. Després de triar quatre targes de cada color els alumnes han de formar frases amb elles (poden faltar preposicions o adverbis i nosaltres aprofitarem l'exercici per introduir-los).
- ✓ **Frases absurdes:** Donem una sèrie de frases on introduïm un substantiu que no correspon i l'alumnat ha de buscar la paraula que no pertoca i posar la correcta.

Possibles adjectius i verbs per a organitzar oracions

ALIMENTS	VERBS	ADJECTIUS
Carn	Menjar Mastegar Engolir Assaborir Empanar	Tendra Greixosa Gustosa Dura Adobada Triturada
Ceba	Plorar Punxar	Picant Forta Melosa
Creïlla	Pelar Guisar Cuinar Trossejar	Fregida Bollida Torrada Blanca Roja
Entrepà	Preparar Embolcallar Tallar Untar	Bó Sucós Eixut Gran Xicotet
Galeta	Asaborir Ratllar	Torrada Redona
Llet	Beure Xorrar	Calenta Freda Gelada Blanca Dolça Agra
Meló	Xuclar	Roig Semat Dolç Sucot
Ou	Mullar	Blanet Dur Fregit Menut Mitjà
Pasta		Cargolada Allargada Prima Seca Groga
Peix	Coure Torrar	Melós Salat
Pera	Trossejar	Verda
Plàtan	Pelar	Madur Negre
Poma	Trossejar	Roja
Taronja	Endolçar Exprémer	Taronja Ovalada Redona Àcida
Tomaca	Adobar	Madura Ratllada

COS I SENTIMENTS	VERBS	ADJECTIUS
Alegria	Riure	Contenta Alegre Joiósa Satisfeta
Boca	Parlar Menjar Besar	Plena Gran Oberta Tancada
Braç	Abraçar	Llarg Prim
Cama	Moure Estirar	Grossa Curta
Cap	Pensar Girar Abaixar	Gros Redó Dur
Colze	Pegar	
Cor	Bategar Estimar	Tendre Ràpid Lent Enamorat
Dent	Clavar Trencar Rossegar Mossegar	Blanca Afilada Trencada
Dit	Assenyalar Rascar Xuclar Pessigar Esgarrar	Prim Llarg Gros
Esquena	Doblegar Carregar	Ampla Encorvada Forta Quadrada
Estima	Estimar	Estimada
Llengua	Traure Assaborir	Roja Llarga Musculosa
Mà	Agafar Pegar Escriure Cordar Abotonar Apretar	Fina Suau Neta Bruta Oberta
Peu	Xutar Colpejar Xafar Caminar Calçar	Gran Olorós Menut
Ràbia	Rabiar	Rabiosa Enfadada
Tristesia	Plorar	Trista Plorosa

ROBA	VERBS	ADJECTIUS
Anorac	Calfar Passar	Calent Suau Gros
Batí	Posar Espolsar	Roig
Bufanda	Enrollar Nugar	Allargada
Calcetí	Posar Llevar	De cotó
Camisa	Abotonar	Ratllada
Falda	Cosir	Curta Llarga Plisada
Gorra	Tapar	
Guant	Protegir	Rugós
Jaqueta	Planxar	Vestidora
Jersei	Abrigar Cepillar	De llana
Pantaló	Llavar Escòrrer Secar	Llarg Curt Vaquer
Pijama	Dormir	Suau
Sabatilla	Còrrer Caminar	Cómoda
Samarreta	Estendre Doblegar Guardar	De tirants Blanca
Sandàlia	Calçar Netejar Abrillantar	Fresca Brillant
Vestit	Mudar Vestitr Desvestir	Elegant Bonic

Articles i possibilitats fonètiques d'algunes paraules

ALIMENTS

carn	la carn	les carns	-ns
ceba	la ceba	les cebes	/s/
creïlla	la creïlla	les creïlles	-i-
entrepà	l'entrepà	els entrepans	accentuació agudes
galleta	la galleta	les galletes	ll
llet	la llet	les llets	ll
meló	el meló	els melons	-ts
ou	l'ou	els ous	o tancada o oberta
pasta	la pasta	les pastes	
peix	el peix	els peixos	-ix
pera	la pera	les peres	
plàtan	el plàtan	els plàtans	accentuació planes
poma	la poma	les pomes	
taronja	la taronja	les taronges	j/g
tomaca	la tomaca	les tomaques	c/qu

COS I SENTIMENTS

alegria	l'alegria	les alegries	l'
boca	la boca	les boques	b c/qu
braç	el braç	els braços	b ç
cama	la cama	les cames	
cap	el cap	els caps	
colze	el colze	els colzes	/z/
cor	el cor	els cors	
dent	la dent	les dents	-ts
dit	el dit	els dits	-ts
esquena	l'esquena	les esquenes	l' qu
estima	l'estima	les estimes	
llengua	la llengua	les llengües	ll gu/gü diacrítics
mà	la mà	les mans	
peu	el peu	els peus	Diftongs b
ràbia	la ràbia	les ràbies	accentuació esdrúixoles
tristesa	la tristesa	les tristeses	/z/

ESCOLA

cadira	la cadira	les cadires	
gimnàs	el gimnàs	els gimnasos	/g/
goma	la goma	les gomes	g- /v/
lavabo	el lavabo	els lavabos	/b/
llibre	el llibre	els llibres	br-
llibreta	la llibreta	les llibretes	br-
llapis de color	el llapis de color	els llapis de colors	ll- s. = p.
maquineta	la maquineta	les maquinetes	qu
menjador	el menjador	els menjadors	j
pegament	el pegament	els pegaments	-ts
pinzell	el pinzell	els pinzells	/z/ -lls
pissarra	la pissarra	les pissarres	-s/s- -r/r-
retolador	el retolador	els retoladors	
taula	la taula	les taules	
tisora	la tisora	les tisores	/s/
wàter	el wàter	els wàters	

BIBLIOGRAFIA I ADRECES WEB

En aquest llistat trobareu una selecció de llibres i planes WEB on trobareu textos curts, poemes, endevinalles, embarbussaments i altres recursos per enriquir el vostre treball:

BIBLIOGRAFÍA

- MARTÍ ADELL, Cristòfor: “Les nostres endevinalles”. Reculls L’èixam. Ed. Bonaire, València, 1984.
- SABATÉ i RODIÉ, Teresa i ALTRES: “Endevina, endevinalla”. Col. Folklore 1. Ed. Salvatella, Barcelona, 1989.
- SALVÀ, Francesc: “Recull d’endevinalles”. Col. Una mica de tot. Ed. Salvatella, Barcelona, 1988.
- A.A. V.V.: “Endevinalles” Col. Qui sóc? (Endevinalles de flors, hortalisses, animals). Ed. La Galera, Barcelona, 2000.
- A.A. V.V.: “Endevina endevineta”. Muntanya encantada. Ed. Cadí, Barcelona, 1998.
- MARTÍNEZ, Àngela i SÒRIA, Oti: “Endevina endevinalla”. Edicions 96, 2004.
- CASSANY, Lluís: traducció : “Endevinalles populars”. Ed. Susaeta, Madrid, 1990.
- GIMÈNEZ, Llorenç: “Oficis de rondalla”. Edicions 96, Carcaixent
- MARTÍ, Cristòfor: “Traballengües”. Col. El mosquit. Ed. L’èixam, València, 1999.
- “Refrans divertits” Col. El mosquit. Ed. L’èixam, València, 1999.
- TEBEROSKY, Ana: Col. La Clau (llibres per aprendre a llegir i escriure). Ed. Vicens Vives, Barcelona, 2000.
- VINYES, Jordi: “En cap cap cap. Recull d’embarbussaments”. Ed. Salvatella, Barcelona, 1986.
- PONSODA i SANMARTIN, Joan J.: “Gori-gori, rum-rum”. Poemes i endevinalles. Ed. Generalitat Valenciana, València, 1989.
- GRANELL, Marc i BALLESTER, Josep: “Antologia poètica”. Col. La bicicleta groga. Ed. Tandem, València, 1999.
- VILA I VILA, Joan: “Estoig de versos” Albades. Ed. Baula, València, 2003
- CONCA, Maria: “Els refrans catalans.” L’estl. Ed. Tres i quatre, València 1993.
- ARTIGAL, Joseph M. i ALTRES: “Com descobrir una nova llengua.” Contes, cançons, redolins. Ed. Eumo, Barcelona, 1984.
- ADELL CERDÀ, Vicenta: “Recull de refrans valencians.” Ed. Denes, Valencia, 1997.

ADRECES WEB

<http://www.uebersetzung.at/twister/ca.htm>

<http://www.arrakis.es/~francesc/jocs.html>

<http://www.arrakis.es/~francesc/>

<http://www.geocities.com/Yosemite/Trails/1657/lalluna.htm#Peu%20de%20pàgina>

<http://www.jouscout.com/paraules.htm>

ALGUNES DITES I EMBARBUSSAMENTS

- Carn de ploma treu arruga
- L'arròs i les creïlles bullides allarguen la vida
- Cadascú sap on li fa mal la sabata
- Qui no té cap, que tenga cames
- Qui té gana somia pa
- Els dits de la mà no són iguals
- Remena la cua el ca, no per tu, sinó pel pa
- Gent jove, pa tou
- Qui no em dóna pa no em pega
- Hi ha ulls que s'enamoren de lleganyes
- Noia que es pinta la cara, vol amagar la mascara
- Si et fa mal el cap, unta't el cul d'oli
- Els peixos s'agafen amb l'ham
- Qui menja carn, que en rosegui els ossos
- A la casa on no hi ha pa, tothom crida i tothom té raó
- Qui vulgui peix que es mulli el cul

M.R.P. Col·lectiu d'Ensenyants de la Ribera

El calaix de les paraules